

Aune Kämäräinen

Keräilyinto synnytti yksityisiä museoita

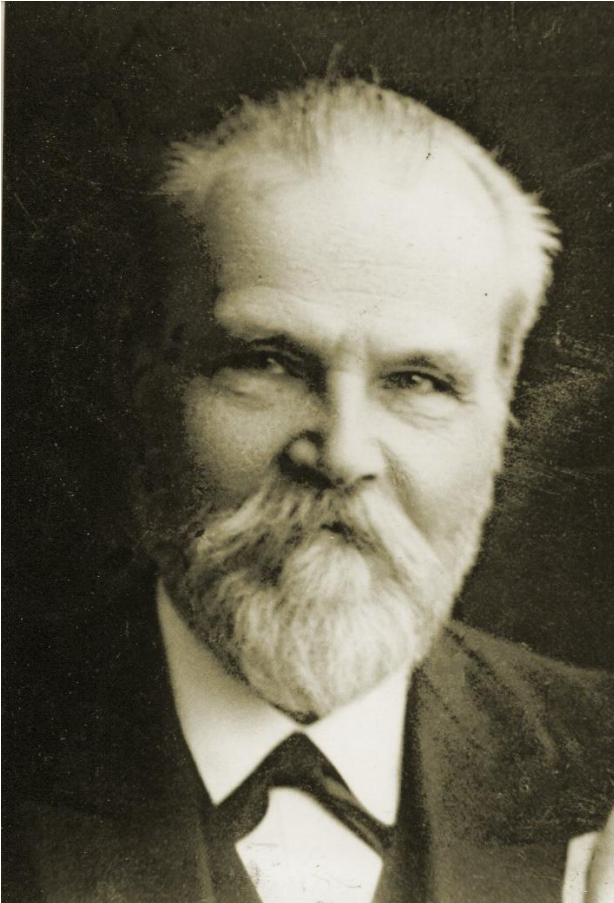
Monet maamme museot ovat syntyneet yksityisten keräilijöiden innon ja uurastuksen tuloksina. On haluttu järjestää vuosikymmenien keräilyn tulokset ja saattaa ne yleisön nähtäväksi. Joskus lopputulos on runsas, mutta vailla ammattimaista apua tehtynä hajanainen ja sattumanvarainen. Joukossa on myös oikeita helmiä, jotka rikastuttavat historian tuntemustamme ja antavat lisänsä maamme museovalikoimaan, joka näinä niukkuuden aikoina olisi paljon köyhempi, jos oltaisiin vain valtion tai muiden virallisten tahojen ylläpitämien kokoelmien varassa. Jotkut sittemmin julkisten tahojen suojiinsa ottamat museot ovat alussa olleet yksityisiä kokoelmia.

Kotimuseot eivät ole ”muodissa”

Neuvostoliitossa ja Venäjällä eri alojen tunnettujen henkilöiden kotimuseot ovat yleisiä ja suosittuja. Joskus ne toimivat kyseessä olevan henkilön ihailijoiden ”pyhiinvaelluspaikkoina”. Suuressa arvossa ovat kirjailijoiden, säveltäjien ja taiteilijoiden kotimuseot. Suomessa kotimuseoita on, mutta niiden arvostus on melko vähäistä. Se voi myös hiipua talon isännän muiston haalistuessa. Näin on käynyt esim. Urho Kekkosen kotimuseon Pielavedellä ja Johannes Virolaisen Vironperän Lohjalla.

Huvilaelämää 1900-luvun alun malliin

Inkeriläinen säveltäjä, kuoronjohtaja, musiikkipedagogi, lehtimies, kulttuurivaikuttaja ym. Mooses Putro eli 1847-1919. Hän toimi Pietarissa suomalaisen Pyhän Marian seurakunnan kanttori-urkurina. Hänen sävellyksistään tunnetuin on inkeriläisten kansallislauluna pidetty kuoroteos Nouse Inkeri.

Mooses Putro (k.1919) oli inkeriläinen säveltäjä, kanttori-urkuri, kuoronjohtaja, toimittaja ja kulttuuriaktivisti.

Putron perhe hankki 1890-luvulla kesähuvilakseen Saimaan rannalla Taipalsaaren Karhunpäässä sijaitsevan mökin. Mökin rakennuttaja ja aikaisempi omistaja oli lappeenrantalainen kauppias Viktor Abramov. Putrojen omistuksessa huvilan nimeksi tuli Hiekkaniemi, joka myöhemmin vaihtui Putronniemeksi. Mooses Putron ja hänen vaimonsa Nannan sekä pojan Sulon lisäksi talossa asui naisvaltainen perhe, johon kuului Sulon kolme tyttäret. Ajan tavan mukaan mökille mentiin kesän alussa ja siellä oltiin koko kesä. Matkustaminen ei ollut kovin hankalaa, sillä junalla päästiin Pietarista Lappeenrantaan ja sieltä höyrylaivalla omaan laituriin. Naiset kalastivat, hoitivat puutarhaa ja tekivät käsitöitä. Apuna oli piikoja.

Mooses Putron elämä päättyi traagisesti vuonna 1919 hänen kadottuaan jäljettömiin työmatkallaan Pietarissa. Perhe jatkoi mökin kesäasukkaina.

Huvilasta tuli museo

Mökki oli autiona viisi vuotta ennen Hilikka Putron kuolemaa keskimmäisen siskon Eevan kuoltua vuonna 2004. Se siirtyi testamentilla Inkerin kulttuuriseuralle, kertoo Inkerin kulttuurin aktivisti

Helena Miettinen. –Huvila päätettiin pitää. Olihan testamentissa edellytetty, että paikka omistettaisiin Inkerin kulttuurin vaalimiselle.

Alussa oli hoidettava monia käytännön asioita, kuten testamentin hyväksyminen ja lainhuudatus sekä huonokuntoisen mökin korjaus. Päätettiin perustaa Mooses Putron Muistosäätiö mökin asioita hoitamaan. Todettiin, että paikka on kaunis mutta työtä vaativa. Mökin hirret olivat pääasiassa terveet. Asuinrakennuksen lisäksi siihen kuului aitta, sauna, liiteri ja kellari. Keittiöön ei tullut vettä eikä siellä ollut toimivaa liettä. Kunnostustyötä tekivät seuran vapaaehtoiset. Oli siivottava, suoritettava ulkomaalaus, tarkastettava huonekalujen, tekstiilien ynnä muiden kunto. Rakennettiin uusi sauna ja vaja, kunnostettiin sähköt, hiottiin ja lakattiin lattiat. Talkootyöläiset, joista puolet oli paikkakunnalta, puolet muualta, eivät laskeneet työtuntejaan. Jo ensimmäisenä kesänä Putronniemi oli saatu siihen kuntoon, että se voitiin avata yleisölle ja siellä järjestää tilaisuuksia. Taloudellista tukea saatiin ELY-keskukselta ja Museovirastolta. Tukea saatiin myös Taipalsaaren kunnalta ja seurakunnalta.

Pietarissa otetussa valokuvassa pariskunta Mooses ja Nanna Putro, mukana Sulo-poika.

Nyt, kun Mooses Putron kotimuseo on toiminut seitsemän vuotta, voidaan todeta, että sen talous on tasapainossa. Huolimatta melko syrjäisestä sijainnista ja kesään rajoittuvasta käytöstä, se on ollut

toimiva pieni kulttuurikeskus luonnonkauniilla paikalla. Museon huolella hoidetut esineet, huonekalut, taulut ja tekstiilit kertovat kävijöille historiasta tai menneisyydestä. Museo antaa hyvän kuvan sadan vuoden takaisesta herrasväen elämästä. Yleisö on oppinut tuntemaan sen ja paikallinen media on antanut sille julkisuutta. Tapahtumat ovat koonneet hyvin kävijöitä. Tilaisuudet ovat olleet konsertteja, seminaareja, esitelmiä ja viimeksi jopa ulkona järjestetty näyttely. Kirpputoriakin on pidetty varojen kartuttamiseksi.

–Tulevaisuus on kuitenkin auki, sanoo Helena Miettinen. Nykyiset toimijat eivät jaksa loputtomiin. Vapaaehtoisväkeä on yhä vaikeampi saada. Jossakin vaiheessa on tehtävä päätös museon tulevaisuudesta. Mutta tänään katsotaan luottavaisesti eteenpäin.

Kun isänmaan rakkaus ja keräilyinto kohtasivat

Kalervo Kaarre oli kuunnellut pienen ikänsä isoisänsä sotatarinoita. Äidin isä Otto Suutari (s. 1905) suoritti asepalveluksensa Terijoen polkupyöräpataljoonassa vuonna 1926. Isoisä, joka piti Terijoella suutarinliikettä, oli kotoisin Kivennavalta, ja sieltä hän löysi Helena-puolionsa. Isovanhemmat asettuivat sodan jälkeen asumaan Tervakoskelle, jossa isoisä työskenteli Napialan nahkatehtaan satulaseppänä. Tervakosken Joutjärvellä Kalervo istui monet kerrat isoisän kanssa kalassa. Silloin jutut liittyivät usein sotatapahtumiin.

Kaarteen sotamuseon perustaja Kalervo Kaarre poseeraa korsun ovella.

Kuva: Aune Kämäräinen

Sotahistoria innosti

Kalervo Kaarre on tehnyt elämäntyönsä ilotulitealalla. Kaarteet asettuivat asumaan Lohjalle vuonna 1978. Ennen kuin Kalervo ja Teija Kaarre huomasivat olevansa perustamassa museota, oli ehtinyt tapahtua monia toisiaan seuranneita sattumuksia. Kalervo Kaarre tuli ostaneeksi 2000-luvun alussa Savonlinnan torilta sotilaan kesäpuseron mallia 1936. Se palautti mieleen isoisän sotakertomukset. Tuo pusakka oli alku ahkeralle keräilylle. Sota-aikaisia esineitä ei useinkaan tarvinnut etsiä, vaan niitä tuli vastaan, kun osasi pitää silmät auki. Kaarteiden Lohjan Virkkalassa sijaitseva talo alkoi täyttyä ”sotarekvisiitasta”: vaatteista, jalkineista, varusteista, aseista ja lottatoiminnan tavaroista. Esineitä hankittiin muilta keräilijöiltä, huutokaupoista, kirpputoreilta, antiikkiliikkeistä ja nettikaupoista. Koska keräilyn kohteet ja aika olivat tarkoin rajattuja, (Suomen talvisota 1939-1940 ja jatkosota 1941-1944) työ helpottui, ja esinevalikoima oli mahdollista pitää järjestyksessä. Periaatteena oli, että kovin isoja esineitä ei kerätä.

Kaarteiden vuonna 2000 rakentama asuintalo alkoi käydä ahtaaksi. Sitä laajennettiin vuonna 2005, ja laajennusosa oli tarkoitettu kokoelmille. Kaarteiden sotamuseon ensimmäinen esillepano tapahtui jo 2006. Esille laitettiin varusteita ja korsu. Uusi laajennus tehtiin 2010. Museon ensimmäiset avajaiset vietettiin perhepiirissä 2011. Yleisölle museo avattiin seuraavana vuonna, 2012.

Tieto levisi

Vaikka Lohjan Virkkala ei ole kovin syrjäinen paikka, ei yleisö välttämättä löydä uutta museota itsestään. Sattumat tulivat avuksi julkisuusasiassa. Kalervo Kaarre oli 2012 vieraana Markku Veijalaisen tv-ohjelmassa Studio 55:ssä. Hän kertoi työstään ilotulitealalla ja tuli maininneeksi myös sotatavaroiden keräilyharrastuksestaan. Kansa katsoo televisiota tarkkana. Tämän ohjelman jälkeen Kaarteiden sotamuseo ei enää ollut tuntematon. Kalervo Kaarre kertoi esimerkiksi etsivänsä kokoelmaansa Mauser-sotilaskivääriä. Ei aikaakaan, kun joku tarjosi hänelle sellaista.

Kalervo ja Teija Kaarre suunnittelivat museon käyttäen runsaasti intoa, aikaa sekä mielikuvitusta ja apunaan historiaan perehtyneitä ekspertejä. Sotatoiminnan tärkeänä asiantuntijana on ollut everstiluutnantti evp.4 Juhani Hannuksela. Lisäksi rakenteiden valmistuksessa on tarvittu 2-3 historiasta kiinnostunutta puuseppää. Nähtävillä on korsu, joukkosidontapaikka, sähköttäjän eli titarin työpiste, koko joukko aseita, puhdetöitä, Ruotsiin evakkoon lähteviä lapsia ja lottakanttiini. Museon läheisyyteen on kohonnut vielä uusi rakennus, tsasouna. Se ei palvele kirkollista käyttöä, vaan on lähinnä näyttelytila. Museon talossa on myös Teija Kaarteiden mosaiikkigalleria.

Uutta tekniikkaa ääniefekteissä

Museota alettiin pitää auki yleisölle, mutta vain ryhmille tilauksesta. Kului muutamia vuosia, ja TV toteutti ohjelmasarjan Salaiset museot. Kaarteen sotamuseo oli niistä yksi. Ohjelma vaikutti oleellisesti sotamuseon tunnettuuteen. Ryhmät alkoivat kysellä siitä, ja kävijöitä tuli. Vuonna 2017 yleisöä on ollut runsaasti, sillä monissa firmoissa ja laitoksissa museokäynti kuuluu Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlintaan. Koululaisryhmiä käy tutustumassa lähihistoriaamme, jota ei koulussa käsitellä kovin konkreettisesti. Lapsiin – ja aikuisiinkin – tekevät vaikutuksen museoon laitettut ääniefektit: pommitusten jyminä, putoavat lentokoneet, hälytyssireenien ujellus yms.5 Lohjan Matkailupalvelukeskus on ottanut tiedotustoimintaansa mukaan Kaarteen sotamuseon. Lohjan museotoimen kanssa tehdään yhteistyötä.

–Sotamuseon pyörittämisessä koen tekeväni omalta osaltani maanpuolustustyötä, Kalervo Kaarre sanoo.

Kaarteen sotamuseon yksi kiinnostavimpia miljöitä on lottakanttiini lukuisine aitoine esineineen.

Kuva: Aune Kämäräinen

Aune Kämäräinen, yht. kand. Tampereen yliopistosta ja kulttuurihistorian ja taidehistorian jatko-opiskelija Turun yliopistosta, on perehtynyt suomalais-ugrilaisten kansojen kansanperinteseen ja kulttuurihistoriaan. Hänen kirjoituksiaan on julkaistu mm. Tampereen rauhan- ja konfliktitutkimuksen instituutin julkaisuissa ja useissa aikakauslehdissä.